

EEN INTERESSANTE ONTSLUITING BIJ HET 4^e DOK TE ANTWERPEN.

M. van den Bosch, Den Haag.

Eind september 11. werd gedurende twee dagen met mevr. Keukelaar en de heren Haandriksman en Janssen een graafwerk bezocht vlak naast het 4^e havendok te Antwerpen. Het betreft hier een klein droogdok, dat binnenkort zal klaar komen. De juiste plaats is: kaai 271.

Een goed profiel was niet ontsloten, zodat alleen de belangrijkste stratigrafische grenzen opgenomen werden. Globaal dus, is het profiel a.v.:

2 m. - m.v.	tot ca. 16 m. - m.v.	Zanden van Kallo
16 m	tot 16,20 m	Zanden van Luchtbal
16,20 m.	tot 18 m.	Zanden van Kattendijk

Op de bodem van de ontsluiting werd nog twee meter diep geboord, in welke boring de basis van de Zanden van Kattendijk nog niet werd bereikt. De diepte van de basis Scaldisien moet dus minstens 20 m. diep liggen, d.w.z. de Zanden van Kattendijk zijn zeker 4 m. dik.

De Zanden van Kattendijk bestaan uit een fijn groen-zwart zand, met verspreide nestjes Ditrupa. Op ongeveer 16,40 m. komt de eerste schelplaag voor, die direct opvalt door het voorkomen van talrijke exx. van Scaphandor. Het zeefsel uit deze laag (ca. 5 cm. dik) is zeer goed; het bevat vele gave Abra-achtigen, Calliostoma en Gibbula en andere gastropoden, en verder Chlamys tigrina, die verder in het profiel minder voorkomt. Tussen deze en de volgende schelplaag komen dus verspreide nestjes Ditrupa voor, met hier en daar wat grote schelpen (Astarte, Cyprina).

De tweede schelplaag van de Zanden van Kattendijk is niet ontsloten, maar is gemakkelijk te bemonsteren, omdat hij direct onder de bodem van de bouwput voorkomt, op ca. 18,10 m. Deze laag begint met 10 cm. fijn schelpgruis (soortenrijk!), daaronder een 10 cm. dikke bank met Cyprina rustica rustica (dozen!), Pecten westendorpianus, en verder nog vele soorten Chlamys (waaronder Chlamys clavata), verder Cyprina islandica en Glycymeris variabilis (dozen!). Minder algemeen is een Terebratula-soort, vaak ook in doosjes. Het materiaal is hier opvallend minder rijk aan gastropoden dan de laag op 16,40 m. Onder deze grove laag komt weer fijn gruis voor, naar onder spoedig arm wordend. In de boring werd geen rijke laag meer aangetroffen.

De Zanden van Kattendijk zijn gemakkelijk te onderkennen door het zeer veel voorkomen van Ditrupa en Lingula.

De Zanden van Luchtbal, die direct op de Zanden van Kattendijk rusten, en hiervan zeer scherp gescheiden zijn, kunnen gemakkelijk herkend worden door het lichtgele verkitte scholpmateriaal en de zeer vele Chlamys gerardi. De laag is zeer verschillend van dikte en is op vele plaatsen vrij diep in de Zanden van Kattendijk doorgedrongen. Toch krijgt men niet de indruk dat het Luchtbal veel materiaal uit het onderliggende Kattendijk bevat. Het gehalte aan Ditrupa is opmerkelijk minder terwijl Lingula dumortieri vrijwel niet meer voorkomt. Hier valt op het massale voorkomen van Chlamys gerardi en Chlamys opercularis, naast veel Cyprina islandica, terwijl Cyprina rustica rustica vrijwel geheel verdwenen is.

Het materiaal ziet er slecht uit, maar bij het uitzoeken van het materiaal zal blijken dat er vele Gibbula's inzitten. Verder zijn opvallend: Pandora, Anomia, Venus casina, Xenophora e.a. Het zand is mergelig lichtgeel met vele zwarte mineralen. Op de meeste plaatsen is het tot een harde bank verkit.

De Zanden van Kallo beginnen aan de basis met een enkele dm dikke schalpbank die samenvalt met de scholpbank van de Zanden van Luchtbal. ("Premier coquiller", Glibert, 1957) Hij is hiervan echter te onderscheiden door de donkergrijze kleur van het onigszins kleilige zand. De afzetting heeft de Zanden van Luchtbal sterk aangetast, en het schelpmateriaal bestaat dan ook hoofdzakelijk uit verspoelde Luchtbal-schelpen. In de grotere horens en in de Cyprina zal men in de regel een lichtgele mergel zien zitten, overeenkomend met de Zanden van Luchtbal. Klopt men zo'n horen uit dan blijkt er veel Chlamys gerardi in te zitten. In deze gruislaag komen echter ook typische soorten voor de Zanden van Kallo voor, zoals Angulus benedeni. Het gehalte aan Ditrupa is zeer gering.

Verder naar boven zijn de Zanden van Kallo aanvankelijk kleilig met verspreide schelpen, maar op ongeveer 14 m. is de basis van een meer grofzandige facies, schelprijk en met soortenrijk gruis. Angulus benedeni komt verder in het gehele profiel voor.

Naar aanleiding van het ontsloten profiel kunnen we nog de volgende opmerkingen maken. Zo is het b.v. opvallend de zeer scherpe grens tussen de Z. van Kattendijk en de Zanden van Luchtbal. Men krijgt de indruk dat het bovenste deel van de Z.v. Kattendijk en het onderste deel van de Zanden van Luchtbal hier (en vermoedelijk in het hele Antwerpse gebied) ontbreken. In het gebied rond Antwerpen zijn de Zanden van Luchtbal slechts enkele dm dik;

in Zeeland is dit soms 70 m, en de overgang tussen beide lagen is dan geleidelijk.

De Zanden van Luchtbal bevatten vele kleine gerolde fosforietjes en enkele dito haaiantanden, die in Zeeland uitsluitend in de bovenste facies van de Zanden van Luchtbal voorkomen (Dreischor, St.Philipsland).

Opvallend zijnde vele kleine bryozoönkolonies, zoals die ook massaal voorkomen in dezelfde afzettingen in Zeeland.

